

הַלְכוּת בְּצִיעַת הַפֶּת סִימָן קסח

ביאורים ומוספים

38) וכן מי ששרה עוגה בתה, ואכל את העוגה עם התה יחד בכפית, ופטר את התה בברכת העוגה, הובא בספר ארחות רבנו (ח"א עמ' פא) בשם הגרי"ש קניבסקי, שיכול לשתות את התה הנשאר בסוף, ואינו צריך לברך עליו 'שהכל'.

וכן האוכל מרק שיש בו אטריות רבות, ופטר את המרק בברכת האטריות, דעת הגרי"ש אלישיב (וזאת הברכה פ"ב עמ' 118) שאינו צריך לברך 'שהכל' על המרק שנשאר לבסוף.

[ביה"ל ד"ה טעונים]

אין לברך על פת כיסנין בתוך הסעודה אלא אם כן הוא פת כיסנין לכלי צלמא³⁹.

39) ועוגת טורט, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ג סי' לג) שדינה כדאי פת הבאה בכיסנין, מפני שהסוכר והביצים השמן שבה הם כמעט מרובים מן הקמח, וכן כתב הגרש"ז אויערבך (ותן ברכה), קונטרס התשובות עמ' ט). והוסיף שאף רוב העוגות העשויות מבלילה רכה וכן עוגות קצפת, דינן כן, ורק עוגות שמרים ומבלילה עבה (בצק) נחשבות כספק פת הבאה בכיסנין. מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (וזאת הברכה בירור הלכה סי' יב) שכל העוגות נחשבות ספק פת הבאה בכיסנין.

ולענין וופלים, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ב תשובה י) שדינם כדאי פת הבאה בכיסנין, מפני שמתקיימים בהם כל שלשת התנאים (ואף שהמילוי ניתן בהם לאחר האפייה, מ"מ כיון שדרכם בכך נחשבים הם כפת עם כיס ממולא), ועל כן יש לברך עליהם בתוך סעודה. וכן פסק הגר"ח שיינברג (המובא לעיל ס"ק לח) מטעם אחר, שכיון שדקים הם מאוד, אין דינם כפת הבאה בכיסנין מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (וזאת הברכה בירור הלכה סי' יב) שכיון שלבסוף הוופלים עבים, תעלי הבצק אינם נפרדים דקים מאד אלא מחוברים יחד, דינם כספק פת הבאה בכיסנין.

[משנ"ב ס"ק מוט]

פת שפּרר לפרוּרין ובשלו⁴⁰, תלוי בְּנֵה: אם הפרוּרין גדולים שיש בהם כְּנֵית⁴¹, לא נתבטל מהם שם פת אפילו אם על-ידי הבשול אָזל מהם תֵּאָר לְחֵם⁴².

40) דוקא אם התבשל לפחות כמאכל בן דרוסאי, אבל אם נתנוהו ברותחים וסילקוהו מיד, כתב החו"א (א"ח סי' כו ס"ק ט) שלא יצא על ידי זה מתורת לחם.

41) ושיעור כזית בזמנינו, לדעת החו"א (קונטרס השיעורים, ובשיעורים של תורה) דברר שהוא מדרבנן אפשר לשער בשליש ביצה, ושיעורו 33 סמ"ק. ולדעת הגר"ח נאה (שיעורי תורה) שיעורו 27 סמ"ק.

42) ובגדר 'תואר לחם', כתב המרדכי בברכות (פ"ו סי' ק"ט, הובא בבית יוסף), שהוא כשיש בפת מראה של לחם, ואינו נימוח לגמרי אלא ניכר ידוע שהוא לחם.

[משנ"ב ס"ק מג]

וְכַל זֶה בְּעֵינֵי פֶת, אֶבֶל בְּעֵינֵי מַעֲשֵׂה קִדְרָה שֶׁבְּאֵין לְמִזוּן וְלִתְבָשִׁיל, תְּמִיד מִחֲמַת הַסַּעוּדָה הֵם בְּאִים, כְּמִבְאָר בְּסִימָן קעז³⁴.

34) ובטעם הדבר כתב שם (ס"ק א-ב). שכיון שתבשילים אלו באים תמיד ללפת את הפת, מעיקר הסעודה הם ונטפלים לפת.

[משנ"ב ס"ק מה]

דְּאֵין מִתְפַּנְיִן לְאָכֵל הַרְקִיקִין, וְרַק שְׁעוֹשִׂין אוֹתָם כְּדִי שְׁלֵא יִטְנְפוּ הַיָּדַיִם מִהֶמְרַקְחָת³⁵.

35) וגלידה המונחת בגביע העשוי ממיני מזונות, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' מג) שאם הגביע חביב על האוכל והוא חפץ לאוכלו בפני עצמו, יברך תחילה על הגביע 'בורא מיני מזונות', ולאחר מכן יברך על הגלידה 'שהכל'. אבל מי שאינו חפץ בגביע ואוכלו רק משום שהוא נמצא יחד עם הגלידה, יברך רק על הגלידה ולא על הגביע, משום שהוא נטפל לגלידה. ודעת הגרי"ש וואזנר (קובץ מבית לוי חט"ז עמ' פא), שמי שאוכל את הגביע עם הגלידה בבת אחת, בכל אופן אינו צריך לברך על הגביע (הוסיף, שמשתבר שהוא הדין אם נשאר רק מעט מהגביע בסוף האכילה, ואוכל אותו רק בכדי שלא יהיה בל תשחית, שפטור מברכה). וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ד תשובה כ), ובטעם הדבר כתב, שאף שהגביע מתוק, מ"מ הוא טפל לגלידה. וכן הורה הגר"נ קרליץ (חוט שני ברכות עמ' רו) וביאר, שאף שהוא נתן טעם מ"מ אין כוונת האדם על אכילת הדגן, ומפני זה לא שייך כאן הדין של 'כל שיש בו מחמשת מיני דגן מברכים עליו בורא מיני מזונות'. ולענין קרמבו, ראה מה שכתבנו לקמן סי' ריב ס"ק יג.

[משנ"ב שם]

וּפְשׁוּטֵי, דְּרוֹקָא שְׁבַעַת אֶפְיָה נְאָפִין בִּיחַד³⁶.

36) וכן עוגה שנאפתה בפני עצמה, ולאחר שהוציאה ונתנו עליה שכבת פירות וכדו' החזירה לתנור, דעת הגרי"ש אלישיב (וזאת הברכה פ"א עמ' 92) שנחשבת כמי שנאפתה יחד עם הפירות.

[משנ"ב שם]

אֵין נַעֲשִׂין הַמְרַקְחָת טְפֵלָה לְחֵם, שֶׁפְּנִיתוּ לְאָכֵל שְׁנֵיהֶם, וְאֵין הַמְרַקְחָת בְּאֵין לְלַפֵּת הַדְּבָשִׁינִין, וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ גַּם עַל הַמְרַקְחָת³⁷.

37) דוקא אם יש על מיני המזונות שכבה גדולה של מרקחת, אולם עוגה שנותנים עליה שכבה מועטת של גלידה, וכן בלינצ'עס שנותנים בהם מילח, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' כו אות ו) שאין המרקחת באה אלא כדי ללפת את מיני המזונות, ואין צריך לברך עליה בפני עצמה.

[משנ"ב ס"ק מו]

כִּינֵן דַּעֲקָר אֶכִּילְתוּ הֵיךָ בִּיחַד וְנִחְשָׁב לְטְפֵל לְהַמְרַקְחָת, אֵין חוֹשְׁשִׁין עַל גְּמַר הָאֶכִּילָה³⁸.

הִלְכוֹת בְּצִיעַת הַפֶּת סִימָן קסח

באר הגולה סח

ב בית יוסף וטרומס
ג הנשכיא ליעת
ה ותרקמ"ג
ז פקוק ג מהלכות
ח ככות נטור ובית
יפת לדעת הרא"ש
ד נכות ל"ו

וברכת המזון. (מ) ואי אכיל להו בתוך הסעודה (מא) שלא מחמת (יח) הסעודה, (מב) *טעונים ברכה
(ט) (מג) לפניהם ולא לאחריהם. (מד) אַבְל אותם רקיקים דקים שנותנים מרקחת עליהם, (מה) הם טפלים
לגבי (ס) המרקחת וברכת המרקחת (מו) פוטרתן: ט יפת גמור אפלו (מז) פחות מפזית מברך עליו
'המוציא', אַבְל לאחריו אינו מברך (מח) כלום כל שלא אכל (כא) פזית: י (מט) 'חביצ"א, (נ) דהינו

באר היטב

קעו. ודבר שבא לקנות או למענוג, כגון עגות דקות או מיני מתקה שכתב
בס"ז, צריכה ברכה ואין הפת פוטרתן אמ"כ שקצין להמשיך תאנת המאכל,
מ"א. וואפלטק"ס³⁸ והיו"ז בלאו"ז שקורין פריטל"ד⁴ צריך לברך במ"מ
בתוך הסעודה, ט"ז: (כ) המרקחת. הינו כגון מה שמטגנין בפורים נריא"ט⁵
על עסה, שאין לברך על אותה עסה כל זמן שאוכל אותה עם הנריא"ט, אַבְל
אם אוכל העסה בפ"ע מברך עליה במ"מ, דבשעת אפה לא נאפה בתורת
לחם, ע"ל סיק י"א, ט"ז: (כא) פזית. מי שאכל חצי זית וחרו ונאכל חצי זית
אחר תוף כדי אכילת פרס, ולא היה בדעתו כשברך על הראשון, נסתפק
בהלקיט ח"ב סימן קמז אם מתיב לברך לאחריו, ועין עוד שם סימן רכו:

באר הלקה

* טעונים ברכה לפניהם. עין במשנה ברורה שכתבנו בשם המגן
אברהם שהוא הדיון לכל פת הבא בכיסוין המבאר בסעיף ז. והנה באמת
דבריו מבאר בכמה ראשונים. והנה כל זה לעקר הדיון, אַבְל לדין
דמסקינין בפת הבא בכיסוין מאי הוא, אף דהמחבר פסק להקל בכלם,
הינו משום דספק דרבנן להקל ואין מצריכין לו לברך 'המוציא' וברכת
המזון כשאר פת, מה שאין כן בענינו, להצריכו ברכה תוף הסעודה משום
דנחויקו לפת כיסוין אין סכרא, דאדרבה, פסק דרבנן להקל, ושקא מין זה
פת גמור הוא ונפטר בכרכת 'המוציא', על"פן אין לברך על פת כיסוין
בתוף הסעודה אלא אם"פן הוא פת כיסוין לכלי עלמא³⁹ ולהינו שממלא וגם
נלוש ברבש וכהאי גוונא, והוא דק ויבשן, כן כתב גדול מרכבה והגר"ז,
ורעין זה כתב גם כן בחדישי ר' עקיבא איגר ותי"א דם. ולפי מה שכתבנו
לעיל בשם המאמרמרדכי דאפשר דמדודו זה לזה אין קשאי כלל. ולדינא
נראה, דבאוכל דבר הנלוש ברבש ומריביצים וכהאי גוונא בתוף הסעודה,
כגון לעקר וקייכל"ד⁴⁰, או שאוכל כעביס⁴¹ יבשים, לא יברך בתוף הסעודה
אפלו אם אוכלן לקניה, ואם אוכל מדברים הממלאים בפרות ונקמה שציר
המסבר באפן הראשון. המברך עליה בתוף הסעודה לא הפסיד, דמשמע
דבר הפוסקים סוברין כן דזהו פת כיסוין. ובחיי"א דם משמע דאף על
לעקר וקייכל"ד לתחלה ראי' שכתב בשעת ברכת 'המוציא' לפטר אותו:

'בורא פרי העץ, דהוי ברכה לבשלה [אחרונים]: (מד) אַבְל וכו'. קאי על עקר דין פת הבאה בכיסוין, וקא משמע לן דזה לא הוי
בכללו, דאין מברכין בזה על העסה כלל משום דהוי טפלה למרקחת, כדמפרש: (מה) הם טפלים. דאין מתכווין לאכל הרקיקין,
ורק שעושין אותם כדי שלא ישנפו הידום מהמרקחת⁴², ולכן הוי העסה בכלל טפל, כדלקמן בסימן ריב. וכתבו האחרונים שם,
דבמדינותינו שנותנין מרקחת על הדבשנין [שקורין לעקר] פלאדיין⁴³, ששוכים הדבשנין למאכל בעצמן, אם"פן פנותם גם בשביל
אכילת הדבשנין, (מא) וממילא הם העקר ומברך עליהם 'בורא מיני מזונות' ופטר המרקחת. ופשוט, דדוקא שבצעת אפה נאפין
ביחד⁴⁴, אַבְל אם אפה הדבשנין לבד ואחר"כך מניח עליהם מלמעלה המרקחת, אין נעשין המרקחת טפלה להם, שפננתו לאכל שניהם,
ואין המרקחת באין ללפת הדבשנין, וצריך לברך גם על המרקחת⁴⁵: (מו) פוטרתן. ואם אכל המרקחת מלמעלה (מז) והשאר
הרקיקין ואכלן בפני עצמן, צריך לברך 'בורא מיני מזונות' עליהם, אף אם אכלן ביחד (מג) ונשאר עוד קצת רקיק בלא מרקחת, אין
צריך לברך עליו, כיון דעקר אכילתו היה ביחד ונחשב לטפל להמרקחת, אין חוששין על גמר האכילה⁴⁶: ט (מז) פחות מפזית.
והוא הדיון (מז) אפלו על כל-דהו, דאסור להנות מן העולם הזה בלי ברכה: (מח) כלום. הינו, לא ברכת-המזון ולא שום ברכה
אחרונה: י (מט) חביצ"א וכו'. אקדים לזה הסעיף הקדמה קצרה והוא, דיש בזה שלשה אפנים: (א) פת שפטר לפורקין ובשלו⁴⁷,
תלוי בזה: אם הפורקין גדולים שיש בהם פזית⁴⁸, לא נתבטל מהם שם פת אפלו אם על-ידי הבשול אול מהם תאר לחם⁴⁹; ואם אין
בהם פזית, אפלו אם נראה שיש עליהם תאר לחם, מברך 'בורא מיני מזונות', דשם תבשיל עליהם. (ב) אם לא בשלו, רק שפטר
בקצרה ונתחברו הפורקין יחד על-ידי דבש או מרק: אם יש עדן עליהם תאר לחם, מברך עליהם 'המוציא' אפלו אם אין בהפורקין
פזית, ואם אין בהם תאר לחם, מברך עליהם 'בורא מיני מזונות', אלא אם"פן היה בהפורקין פזית, וכניל לענין בשול. (ג) כשלא
בשול, וגם לא נתחברו הפורקין יחד על-ידי משקה, אפלו אם הפורקין דקין כסתל מברך עליהם 'המוציא', דשם פת עליהם.
ועתה נבאר את הסעיף בענין השם והברך: (נ) דהינו פורין לחם שנוצקין. בנחבשל אין נקאא מנה בין נדקין או לא, ונקט

שער הציזין

(לו) דאלו אובליא"ש שהוא לחם גמור וכן פת הנלוש כמעט דבש ורבו מים, לפי דעת הרמ"א לעיל בסעיף ז, אפלו בדלא קבע גם"פ בודאי אין צריך ברכה,
דנפטר בכרכת 'המוציא' כשאר פת: (לז) מגן-אברהם: (לח) עמק-ברכה והדרישה, וכן משמע ממגן-אברהם בסעיף קטן כא ומאמרמרדכי, דלא כט"ז:
(מ) מאמרמרדכי ופשוט: (מא) הגר"ז: (מב) ט"ז: (מג) גם זה ממשמעות הש"ס. והעתיקו הגר"ז לדינא, עין שם: (מד) הרא"ש:

תרגום: 1 עוגה ממלאת תפוחים. 2 עוגה ממלאת במרקחת פרות. 3 כמו עליו ופלים. 4 בצק מטגן דק-דק. 5 עין סימן רב סעיף יג, ובסימן רג בשער-תשובה
סעיף-קטן ד. 6 עוגה ממלאת במיני מתקה. 7 עוגה ועוגיות. 8 כעין כעכים.